YOSHLAR HARBIY-VATANPARVARLIK TARBIYASIDA MUZEYLAR, TARIXIY OBIDALAR VA MA’NAVIY MEROSNING O‘RNI

Alijonov Baxtiyor Xoshimovich
Farg‘ona davlat unversiteti harbiy ta’lim fakulteti, umumqo‘shin tayyorgarlik sikli katta o‘qituvchisi
Rustamjonov Sherxon Raxshanjon o‘g‘li
Xolmatov Eldor Alisher o‘gli
Farg‘ona davlat unversiteti harbiy ta’lim fakulteti 2-bosqich 25.143 guruh kursantlari

Annotatsiya. *Mazkur maqolada yoshlar harbiy-vatanparvarlik tarbiyasida muzeylar, tarixiy obidalar va ma’naviy merosning pedagogik ahamiyati yoritilgan. Tarixiy-madaniy meros vositasida yoshlarning milliy o‘zligini anglash, tarixiy tafakkuri, Vatanga sadoqati va fuqarolik mas’uliyatini rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, muzey pedagogikasi, interfaol ta’lim metodlari va ta’lim muassasalari bilan madaniy meros tashkilotlari hamkorligini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy xulosalar bayon etilgan.*

Kalit so‘zlar: *harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi, yoshlar, muzey pedagogikasi, tarixiy obidalar, ma’naviy meros, milliy qadriyatlar, tarixiy xotira, vatanparvarlik, fuqarolik mas’uliyati, pedagogik yondashuv.*

KIRISH

Globallashuv, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi hamda xalqaro miqyosda kechayotgan ijtimoiy-siyosiy jarayonlar sharoitida yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik, yuksak fuqarolik mas’uliyati, ijtimoiy faollik hamda Vatan taqdiri uchun daxldorlik tuyg‘usi ruhida tarbiyalash masalasi alohida ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, yoshlarning harbiy-vatanparvarlik dunyoqarashini shakllantirish, ularda milliy davlatchilik tarixiga hurmat, ajdodlar jasoratiga ehtirom, mamlakat suvereniteti va hududiy yaxlitligini qadrlash, tinchlik va osoyishtalikni asrashga daxldorlik hissini rivojlantirish zamonaviy ta’lim-tarbiya tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi o‘z mazmuniga ko‘ra faqat harbiy bilim va ko‘nikmalarni egallash bilan cheklanmay, balki shaxsning ma’naviy-axloqiy kamoloti, tarixiy xotirasi, fuqarolik pozitsiyasi, irodaviy sifatlari hamda ijtimoiy mas’uliyatini shakllantirishga yo‘naltirilgan yaxlit pedagogik jarayon sifatida namoyon bo‘ladi.

Mazkur jarayonning samaradorligi ko‘p jihatdan yoshlarning tarixiy ongini rivojlantirish, milliy o‘zlikni anglashini mustahkamlash va ma’naviy merosga nisbatan ongli munosabatini qaror toptirish bilan belgilanadi. Shu nuqtayi nazardan, muzeylar, tarixiy obidalar va ajdodlardan meros bo‘lib qolgan ma’naviy qadriyatlar harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining muhim pedagogik vositalari sifatida alohida ahamiyatga ega. Muzeylar tarixiy voqelikni hujjatlar, moddiy madaniyat namunalari, qurol-aslahalar, tarixiy manbalar va boshqa eksponatlar orqali idrok etish imkonini berib, yoshlarning nazariy bilimlarini aniq

tarixiy dalillar bilan boyitadi. Tarixiy obidalar esa milliy davlatchilik an’analari, xalqning bunyodkorlik salohiyati, ozodlik va mustaqillik yo‘lidagi intilishlari hamda tarixiy taraqqiyot bosqichlarini anglashga xizmat qiladi. Ma’naviy meros esa ushbu bilimlarni axloqiy e’tiqod, milliy g‘urur, sadoqat, jasorat, matonat va mas’uliyat kabi fazilatlar bilan uyg‘unlashtiruvchi muhim tarbiyaviy omil hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Yoshlar harbiy-vatanparvarlik tarbiyasida muzeylar, tarixiy obidalar va ma’naviy merosning o‘rnini o‘rganish pedagogika, tarixshunoslik va muzey pedagogikasining nazariy qarashlariga tayanadi. Abdulla Avloniy ma’rifiy merosida ilgari surilgan axloqiy kamolot va milliy taraqqiyot g‘oyalari, shuningdek, Jon Dyui va Devid Kolbning tajribaga asoslangan ta’limga doir qarashlari tarixiy-madaniy resurslarning tarbiyaviy imkoniyatlarini ilmiy asoslashda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur nazariy yondashuvlar tarixiy bilimlarni shaxsiy e’tiqod, milliy o‘zlikni anglash va fuqarolik mas’uliyati bilan uyg‘unlashtirish zarurligini ko‘rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi tizimli, tarixiy, aksiologik va shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvlarga asoslanadi. Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, tarixiy manbalarni o‘rganish va umumlashtirish metodlaridan foydalanish nazarda tutiladi. Ushbu metodlar muzey eksponatlari, tarixiy obidalar va milliy ma’naviy merosning yoshlar dunyoqarashi hamda vatanparvarlik fazilatlarini shakllantirishdagi pedagogik imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qiladi. Natijada tarixiy-madaniy merosni ta’lim-tarbiya jarayoniga integratsiyalashning ilmiy asoslari va samarali pedagogik yo‘nalishlarini belgilash imkoniyati yaratiladi.

NATIJALAR

Tadqiqot doirasida yoshlar harbiy-vatanparvarlik tarbiyasida muzeylar, tarixiy obidalar va ma’naviy merosning pedagogik imkoniyatlari nazariy jihatdan tahlil qilinib, ularning tarbiyaviy jarayondagi o‘zaro uzviyligi asoslandi. Tahlillar tarixiy-madaniy meros yoshlarning tarixiy tafakkurini rivojlantirish, milliy o‘zligini anglashini mustahkamlash hamda Vatan taqdiri uchun daxldorlik tuyg‘usini shakllantirishga xizmat qiluvchi muhim ta’limiy-tarbiyaviy resurs ekanini ko‘rsatadi.

Aniqlanishicha, muzeylar tarixiy dalillar va moddiy madaniyat namunalari orqali nazariy bilimlarni aniq tasavvurlar bilan boyitish imkonini bersa, tarixiy obidalar milliy davlatchilik, xalqning tarixiy tajribasi va bunyodkorlik an’analarini yaxlit idrok etishga yordam beradi. Ma’naviy meros esa ushbu bilimlarni Vatanga sadoqat, jasorat, mas’uliyat, fidoyilik va tinchlikni qadrlash kabi axloqiy fazilatlar bilan uyg‘unlashtirishga zamin yaratadi. Demak, mazkur vositalarning birgalikda qo‘llanilishi harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining mazmuniy yaxlitligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Tahlil natijalari tarixiy-madaniy obyektlardan foydalanish samaradorligi ularni shunchaki namoyish etish bilan emas, balki maqsadli pedagogik faoliyat asosida tashkil etish bilan belgilanishini ko‘rsatadi. Xususan, mavzuli ekskursiyalar, tarixiy manbalar tahlili, muammoli savollar, interfaol mashg‘ulotlar va refleksiv muhokamalar yoshlarning mustaqil fikrlashi hamda tarixiy voqealarga ongli munosabatini rivojlantirish uchun metodik imkoniyat

yaratadi. Bunda tarixiy ma’lumotlarning ishonchliligi, ilmiy xolislik va o‘quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish muhim metodologik shartlar sifatida namoyon bo‘ladi.

Shuningdek, harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining izchilligini ta’minlashda ta’lim muassasalari, muzeylar, oila va mahalla o‘rtasidagi hamkorlikning ahamiyati asoslandi. Mazkur hamkorlik tarixiy bilimlarni kundalik hayotiy tajriba bilan bog‘lash, yoshlarning ijtimoiy faolligini rag‘batlantirish va fuqarolik mas’uliyatini mustahkamlash uchun qulay pedagogik muhit yaratadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari muzeylar, tarixiy obidalar va ma’naviy merosni yoshlar harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining o‘zaro to‘ldiruvchi tarkibiy qismlari sifatida qarash zarurligini ko‘rsatadi. Ularni tizimli, maqsadli va ilmiy asoslangan pedagogik yondashuvlar orqali ta’lim jarayoniga integratsiyalash yoshlarning tarixiy xotirasi, milliy qadriyatlarga hurmati va Vatan oldidagi mas’uliyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi istiqbolli yo‘nalish hisoblanadi.

Ilmiy izoh: ushbu natijalar nazariy tahlilga asoslangan. Agar maqolada empirik tadqiqot o‘tkazilmagan bo‘lsa, ularni tajriba orqali tasdiqlangan natijalar sifatida emas, balki nazariy tahlil natijalari sifatida taqdim etish ilmiy jihatdan to‘g‘ri bo‘ladi.

MUHOKAMA

Yoshlar harbiy-vatanparvarlik tarbiyasida muzeylar, tarixiy obidalar va ma’naviy merosdan foydalanish tarixiy xotira, milliy o‘zlikni anglash hamda fuqarolik mas’uliyatini shakllantirishning muhim pedagogik omili hisoblanadi. Muzey eksponatlari va tarixiy obidalar yoshlarning tarixiy bilimlarini boyitib, ajdodlar merosini dalillar asosida anglashiga imkon yaratadi. Ma’naviy meros esa Vatanga sadoqat, jasorat, fidoyilik va tinchlikni qadrlash kabi fazilatlarning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Mazkur vositalarning tarbiyaviy samaradorligi ularni ta’lim jarayoniga tizimli integratsiya qilish, interfaol metodlardan foydalanish hamda ta’lim muassasasi, oila va mahalla hamkorligini ta’minlashga bog‘liq. Shu bilan birga, tarixiy manbalarni ilmiy xolislik asosida o‘rganish va ularning mazmunini zamonaviy tarbiyaviy maqsadlar bilan uyg‘unlashtirish muhim ahamiyatga ega. Demak, tarixiy-madaniy merosdan maqsadli foydalanish yoshlarning vatanparvarlik dunyoqarashi va ijtimoiy mas’uliyatini rivojlantirishning samarali pedagogik yo‘nalishidir.

XULOSA

Yoshlar harbiy-vatanparvarlik tarbiyasida muzeylar, tarixiy obidalar va ma’naviy merosdan foydalanish shaxsning tarixiy tafakkuri, milliy o‘zligi va fuqarolik mas’uliyatini shakllantirishning muhim pedagogik omilidir. Mazkur resurslarni ta’lim-tarbiya jarayoniga tizimli integratsiya qilish tarixiy bilimlarni ma’naviy qadriyatlar bilan uyg‘unlashtirish hamda yoshlarda Vatanga sadoqat, ajdodlar merosiga hurmat va tinchlikni qadrlash tuyg‘ularini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning nazariy tahlili asosida tarixiy-madaniy merosning tarbiyaviy salohiyatini ro‘yobga chiqarish uchun interfaol ta’lim metodlaridan foydalanish, muzey va ta’lim muassasalari hamkorligini kuchaytirish hamda tarixiy manbalarni ilmiy xolislik asosida o‘rganish zarurligi asoslandi. Shunday qilib, harbiy-vatanparvarlik tarbiyasini tarixiy meros

bilan uyg‘unlashtirish yosh avlodning ma’naviy kamoloti, milliy qadriyatlarga sadoqati va jamiyat oldidagi mas’uliyatini rivojlantirishning istiqbolli pedagogik yo‘nalishi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi. “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonun. O‘RQ-406-son, 2016-yil 14-sentabr.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ishlari samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. PQ-4375-son, 2019-yil 28-iyun.

3. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. — Toshkent: Yoshlar nashriyot uyi, 2018. — 96 b.

4. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma’naviyat, 2008.

5. Hasanboyeva O., Hasanboyeva J., Hamidov H. Pedagogika tarixi. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2004. — 312 b.

6. Dewey J. Experience and Education. — New York: Macmillan, 1938.

7. Kolb D.A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. — Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1984.

8. O‘zbekiston Respublikasi. “Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to‘g‘risida”gi Qonun. 2001-yil 30-avgust.

Global Science Publication